

וְרָא עוֹד אֶלָּא פִּתְחָא מִשְׁכָּנָא דְלֵאָה (לבר),
נִפְקַת לְבַר, וְעֵיילת לִיה לְיַעֲקֹב בְּפִתְחָא
דְלֵבַר, עַד לָא יֵיעוּל לְמִשְׁכָּנָא דְרַחֵל. מָאִי
טַעֲמָא, בְּגִין דְלֵא תִימָא מְלָה קָמִי דְרַחֵל, וְלֵא
תַחֲצִיף קָמִי אַחְתָּהָא. וְלֵא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה
לֵאָה, אִי יֵיעוּל יַעֲקֹב בְּמִשְׁכָּנָא דְרַחֵל, לָאו
דִּין הוּא לְאַפְקִיָּה מִתַּמְזָן, בְּגִין כֶּף אַקְדִּימַת
לִיה לְבַר.

וְרָא עוֹד, אֶלָּא בְּפִתְחָא שֶׁל מִשְׁכָּן
לֵאָה ^[לחיי] יֵצֵאָה הַחוּצָה,
וְהַכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בְּפִתְחָא
שֶׁבַחוּץ טָרַם שֶׁיִּכְנַס לְמִשְׁכָּן
רַחֵל. מָה הַטַּעַם? כִּדֵּי שֶׁלֹּא
תֹאמַר דְּבַר לְפָנֵי רַחֵל, וְלֹא
תַתְּחַצֵּף לְפָנֵי אַחֻוּתָהּ. וְלֹא עוֹד,
אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכְנַס יַעֲקֹב
לְמִשְׁכָּן רַחֵל, אֵינּוּ דִּין לְהוֹצִיאוֹ
מִשָּׁם, מִשּׁוּם כֶּף הַקְדִּימָה לוֹ
בַחוּץ.

וְכֹרְ הָאִי לָמָּה, אֶלָּא לֵאָה רוּחָא דְקוּדְשָׁא
אַתְעֵרַת בָּהּ, וַיִּדְעַת דְּכָל הַיָּמִי שֶׁבִטְיָן
עֲלָאִין, כִּלְהוּ קְדִישִׁין, יִפְקוּן מְנָה, וְדַחֲקַת
שַׁעֲתָא, בְּחִבְיבוּתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וּבְגִין
כֶּף הִיא קְרֵאת לֹון שְׁמָהּ, בְּרֹזָא דְחִכְמָתָא.

וְכֹרְ זֶה לָמָּה? אֶלָּא שְׂרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
הַתְּעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וַיִּדְעָה שֶׁכָּל
הַשְּׂבִיטִים הַעֲלִיּוֹנִים הֵלְלוּ, כָּל־
קְדוּשִׁים, יֵצְאוּ מִמְּנָה, וְדַחֲקָה
הַשַּׁעֲרָה בְּחִבְיבוּת לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, וּמִשּׁוּם כֶּף קְרֵאָה לָהֶם
שְׁמוֹת בְּסוּד הַחִכְמָה.

רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹסִי, הוּוּ אֲזֵלִי בְּאוּרְחָא,
אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֵיִיא, בְּכָל זְמַנָּא
דְּאֲזֵלִינָן בְּאוּרְחָא, וְלַעֲיָנָן בְּאוּרֵייתָא,
קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא מְרַחֵישׁ לָן נְסִינ, וְהַשְׁתָּא
אוּרְחָא דָּא אָרִיף לָן, נִתְעַסַּק בְּאוּרֵייתָא,
וְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא יִזְדַּוּג בְּהֵדָן.

רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֵיִיא,
בְּכָל פַּעַם ^[שאנו] הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ
וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְרַחֵישׁ לָנוּ נְסִים, וְכַעַת
הַדֶּרֶךְ הוּוּ אַרְכָּה לָנוּ, נִתְעַסַּק
בַּתּוֹרָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִתְחַבֵּר עִמָּנוּ.

פִּתְחָא רַבִּי חֵיִיא וְאָמַר, (שְׁמוֹת יב) בְּרֵאשׁוֹן
בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב
תֹּאכְלוּ מִצּוֹת, וּכְתִיב, (דְּבָרִים טז) שְׁבַעַת יָמִים
תֹּאכַל עֲלִיו מִצּוֹת לָחֶם עֲנִי, לָחֶם עֲנִי כְּתִיב,
הָאִי מְלָה אִתְעֵרוּ בָּהּ חֲבֵרִיאָא. אָבַל תָּא חֲזִי,
כִּד הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הוּוּ בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא.
כִּד בְּעָא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא לְקַרְבָּא לֹון לְגַבִּיָּה,
יְהֵב לֹון אִתְר דְּלָחֶם עֲנִי. לָחֶם עֲנִי, מָאֵן עֲנִי.
דָּא דוֹד מְלָכָא, דְּכְתִיב בִּיה (תְּהִלִּים מו) כִּי עֲנִי
וְאַבְיּוֹן אָנִי.

פִּתְחָא רַבִּי חֵיִיא וְאָמַר, (שְׁמוֹת יב)
בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצּוֹת, וּכְתוּב (דְּבָרִים
טז) שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלִיו מִצּוֹת
לָחֶם עֲנִי. לָחֶם עֲנִי כְּתוּב. בְּדְבַר
הַזֶּה הַתְּעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים. אָבַל
כִּאֵן רָאָה, כִּשְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בְּרִשׁוּת אַחְרַת.
כִּשְׁרַעְזָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַרְב
אוֹתָם אֵלָיו, נִתַּן לָהֶם מְקוֹם שֶׁל
לָחֶם עֲנִי, לָחֶם עֲנִי. מִי הָעֲנִי? זֶה
דוֹד הַמֶּלֶךְ, שְׁכְּתוּב בּוֹ (תְּהִלִּים פו)
כִּי עֲנִי וְאַבְיּוֹן אָנִי.

וְהָאִי לָחֶם עֲנִי אִקְרִי מִצָּה, נוֹקְבָא בְּלָא
דְּכוּרָא, מִסְּכַנּוּתָא הוּוּ, אִתְקַרְיָבוּ לְגַבִּי
מִצָּה בְּקַדְמִיתָא, כִּינּוּן דְּקַרְיָבוּ לֹון יְתִיר, עֵייל
לֹון קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא בְּדַרְגִּין אַחְרַנִּין,

וְלָחֶם עֲנִי הַזֶּה נִקְרָא מִצָּה, נִקְבָּה
כִּלְי זְכָר הִיא עֲנִי. הַתְּקַרְבוּ לְמִצָּה
בְּהִתְחַלָּה. כִּינּוּן שֶׁקְרָבוּ אוֹתָם
יוֹתֵר, הַכְּנִיס אוֹתָם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּדַרְגוֹת אַחְרוֹת, וְהִתְחַבֵּר

זכר עם נקבה. ואז, כשמצה מתחברת בדכור, נקרא מצוה, בתוספת וא"ו. זהו שכתוב (דברים ט) כי המצוה הזאת. משום כך מצה בראשונה, ואחר כך מצוה. בעודם הולכים שמעו קול אחד שאומר: גודד של רוצחים אורבים בדרך, סטו למעלה, אל תרדו לטיהר חסרת הגג שלמטה. אמר רבי יוסי, מזה נשמע שהקדוש ברוך הוא רוצה לשמר את דרכינו. עלו למעלה ונכנסו להר אחד, בין סלעים חזקים. אמרו, הואיל והקדוש ברוך הוא רצה בדרך הזו, נראה דבר, או יתרחש לנו נס.

הלכו. ישבו על בקיעי הסלע. עלה להם איש אחד. תמהו. אמר רבי יוסי, מי אתה? אמר, אני מאנשי ארקא. אמר לו, ושם יש בני אדם? אמר, כן, וזרעים וקוצרים, מהם במראה אחר משנים ממני, ועליתי אליכם להפיר מפם, מה שמה של הארץ שאתם בה?

אמר לו, ארץ, משום שפאן שורה ארץ החיים, שכתוב (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם. מזו יצא לחם? בשאר הארץ לא יצא לחם, ואם יוצא, לא משבעת המינים. בינתיים נכנס למקומו. תמהו. אמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא רוצה לעורר אותנו באיזה דבר.

אמר רבי חייא, ודאי על הפסוק הזה שאמרת, זכרתי שלמדתי מסבי דבר אחד עליון בפסח, שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל הלחם הזה מארץ החיים, ואחר כך לחם מן השמים, הלחם הזה, והנה בארנו את הדבר.

עוד היה אומר, שאדם, כשיוצא לחם, מתעורר לדעת ולהפיר. כך

ואתחבר דכורא בנוקבא. וכדין, מצה פד אתחברת בדכורא אקרי מצוה בתוספת וא"ו, הדיא הוא דכתיב, (דברים ל) כי המצוה הזאת.

בגיני כך, מצה בקדמיתא, ולבתר מצוה. עד דהוו אזלי, שמעו חד קלא דאמר, טופסרא דקטנון, עקימן באורחא, סטו לעילא, לא תחתון בקוסטרא דקטרא דלתתא. אמר רבי יוסי, שמע מינה, דקדשא בריך הוא בעי לנטרא אורחין. סליקו לעילא, ועאלו בחד טורא, בין טנרין תקיפין, אמרו, הואיל וקדשא בריך הוא בעא באורחא דא, מלה נחמי או ניסא (תרויש) אתרחיש לן.

אזלי, יתבי גבי בקיעי דטנרא. סליק לון חד בר נש, תוהו, אמר רבי יוסי מאן אנת. אמר מאנשי ארקא אנא, אמר ליה, ותמן אית בני נשא, אמר אין, וזרעין וחצדין, מנייהו בחיזו אתרא משניין מנאי, וסליקנא גבייכו, למנדע מנייכו, מה שמייה דארעא דאתון בה.

אמר ליה, ארץ, בגין דהכא ארץ החיים שריא, דכתיב, (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם, מהאי יצא לחם, בשאר ארעא לא יצא לחם, ואי נפיק, לאו משבעת המינים. אדהכי עאל לאתריה. תוהו, אמרו ודאי קדשא בריך הוא בעי לאתערא לן במלה.

אמר רבי חייא, ודאי על האי קרא דאמרת, דכירנא דאוליפנא מסבאי, חד מלה עלאה. בפסח, דיהב לון קדשא בריך הוא לישראל לחם דא, מארעא דחיי, ולבתר לחם מן השמים, לחם דא, והא אוקימנא מלה.

תו הוה אומר, דבר (דף קנו ע"ב) נש, פד נפיק להאי עלמא, לא ידע מידי, עד דאטעיים לעולם הזה, לא ידע דבר עד שטועם לחם. פיון שאוכל